

Rapport från inspektion den 4 april 2023 av Överförmyndarnämnden i Uppsala

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län (Länsstyrelsen) kritiserar Överförmyndarnämnden (nämnden) på följande punkter:

- Bristande uppföljning i ett förmynderskap.
- Känsliga handlingar gällande huvudman i fel akt.
- Inte skickat ut redovisningshandlingar efter att godmanskapet upphört i ett ärende.
- Bristande uppföljning av godmanskap enligt 11 kap. 2 § FB

Inledning

Inspektionen har skett genom ett platsbesök den 4 april 2023. Vid platsbesöket granskade vi 40 akter. Efter granskningen hölls ett kortare sammanträde på plats.

Efter inspektionen höll Länsstyrelsen ett sammanträde med nämnden där de frågor som uppstått vid granskningen av akterna behandlades. Vid sammanträdet medverkade Ingrid Burman från överförmyndarnämnden, samt Susanna Sandström, Suparna Das, Gisela Miller och Kristina Lundgren från överförmyndarnämndens kansli. Från Länsstyrelsen medverkade Anton Tysklind och Lisa Wellenius.

Uppföljning av föregående rapport

I rapporten från föregående inspektion riktade Länsstyrelsen kritik mot nämnden på följande punkter:

- Passiv handläggning av ett ärende gällande ett dödsbo

Aktgranskning med kritik

Uppföljning förmyndarskap

Sammanfattning av granskningen

I akt 21107 gällande ett förmyndarskap noterade Länsstyrelsen följande.

Den 30 juni 2020 förordnades en god man enligt 11 kap. 2 § föräldrabalken (FB) med uppdrag att företräda barnets rätt i dödsbo. Den 8 juni 2021 samtyckte nämnden till egendomens fördelning i arvskitet. Den 8 juli 2021 inkom bekräftelse på att ca 160 000 kronor satts in på ett konto i barnets namn. Av den handling som skickats in framgår inte om kontot är försett med överförmyndarspär eller inte.

Den 21 juni 2021 ringde förmyndaren till nämnden och berättade att barnet inom kort skulle erhålla ett arv vilket skulle innebära att tillgångarna för barnet skulle överstiga 500 000 kronor. Förmyndaren undrar därför om det finns möjlighet att placera pengarna i fonder. Nämnden informerar om att förmyndaren då måste inkomma med en ansökan om samtycke till placering med tillhörande placeringsförslag. Efter samtalet den 21 juni 2021 har ingen ansökan om placering inkommit och nämnden har inte vidtagit någon annan åtgärd med anledning av informationen som inkommit.

Vid tidpunkten för Länsstyrelsens inspektion var gode mannen i ärendet fortfarande förordnad.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 16 kap. 11 § FB ska pengar som en omyndig fått genom arv eller testamente och som överstiger ett prisbasbelopp sättas in hos bank eller kreditmarknadsföretag med uppgiften om att medlen inte får tas ut utan överförmyndarens tillstånd. Av den handling som lämnades in till nämnden avseende det första arvet framgick inte att kontot pengarna satts in på var försett med överförmyndarspär. Nämnden borde följt upp ärendet för att försäkra sig om att så var fallet.

En förmyndare som tar del i en bodelning eller ett skifte för en omyndigs räkning ska inhämta överförmyndarens samtycke till egendomens fördelning, se 15 kap. 5 § FB. I det aktuella ärendet har nämnden inte följt upp information om att den omyndige skulle erhålla ett arv på ca 500 000 kronor. Uppföljning skulle kunnat ske genom att eftersöka en bouppteckning för att utreda om den omyndige är dödsbodelägare och om ett eventuellt skifte, som nämnden skulle behöva samtycka till, behöver äga rum.

Länsstyrelsen anser att nämnden brustit i sin tillsyn genom att inte följa upp ärendet gällande den omyndiges tillgångar samt det arv den omyndige skulle erhålla. Länsstyrelsen riktar kritik mot nämndens handläggning och kommer att följa upp ärendet vid nästa års rapport.

Handlingar i fel akt

Sammanfattning av granskningen

I akt 21961 avseende ett förmynderskap noterade Länsstyrelsen följande.

I akten påträffades flera handlingar, bland annat en social utredning, som härrör till en annan akt. Utredningen som påträffades i fel akt innehåller känslig information gällande en annan huvudmans sjukdomstillstånd och sociala situation.

Länsstyrelsens bedömning

Av 17 § förmynderskapsförordningen (1995:379) framgår att samtliga handlingar som har getts in till överförmyndaren och som avser ett visst förmynderskap, godmanskap eller förvaltarskap ska bevaras och sammanföras till en akt. För att kunna följa händelseförloppet i ett ärende är det väsentligt att alla handlingar som rör ett ställföreträdarskap läggs i huvudmannens akt.

Av rättssäkerhetsskäl är det också viktigt att handlingar läggs i rätt akt och detta gäller särskilt handlingar som innehåller känsliga personuppgifter.

Länsstyrelsen riktar kritik mot nämnden och förutsätter att nämnden ser över sina rutiner i detta avseende för att undvika att en liknande händelse upprepas.

Utskick av redovisningshandlingar

Sammanfattning av granskningen

Gällande utskick av redovisningshandlingar noterade Länsstyrelsen följande.

I akt 22039 gällande ett godmanskap beslutade tingsrätten att godmanskapet skulle upphöra den 12 juli 2022. Sluträkningen granskades med anmärkning den 26 oktober 2022. Nämnden har inte skickat ut redovisningshandlingar till huvudmannen.

I akt 22461 upphörde godmanskapet efter beslut av tingsrätten den 4 januari 2023. Årsräkningen avseende år 2022 granskades av nämnden den 28 februari 2023. Sluträkningen granskades den 7 februari 2023. Vid

Länsstyrelsens inspektion två månader senare hade redovisningshandlingarna inte skickats ut till huvudmannen

Länsstyrelsens bedömning

När ett ställföreträdarskap upphör ska överförmyndaren enligt 16 kap 8 § FB överlämna sluträkningen, efter att överförmyndaren granskat den, samt förteckning, årsräkningar och övriga handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§ FB som förvaras hos överförmyndaren, till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen. Bestämmelsen innebär att alla förteckningar, årsräkningar m.m. som förvaras hos överförmyndaren ska lämnas över till den behöriga mottagaren, oavsett antal eller ålder. I akt 22039 hade det vid tiden för Länsstyrelsens inspektion gått fem månader utan att redovisningshandlingarna skickats ut efter att sluträkningen granskats. Länsstyrelsen är kritisk till handläggningen av akt 22039 och uppmanar nämnden att fortsättningsvis överlämna handlingarna snarast efter det att sluträkningen granskats.

Uppföljning av godmanskap enligt 11 kap. 2 § FB

Sammanfattning av granskningen

I akt 21220 gällande ett förmyndarskap noterade Länsstyrelsen följande.

Den 17 augusti 2020 förordnande nämnden en god man enligt 11 kap. 2 § FB. Gode mannen har bland annat i uppdrag att bevaka ett skadestånd till barnet och öppna ett överförmyndarspärtrat konto i barnets namn.

Den 4 december 2020 inkom bevis om att ett konto försett med överförmyndarspärre öppnats i barnets namn. Vid tiden för Länsstyrelsens inspektion saknades besked om utbetalning av skadestånd eller någon form av bevis om inbetalning på barnets konto. Det senaste som hänt i akten är att nämnden fattade beslut om arvode till gode mannen den 18 juni 2021.

I akt 18704 avseende ett förmyndarskap noterade Länsstyrelsen följande.

Den 1 februari 2018 förordnades en god man enligt 11 kap. 2 § FB för att bevaka barnets rätt i dödsboet efter en avliden förälder. Barnet är ensam arvinge i dödsboet. I dödsboet finns bland annat en bostad som ägdes gemensamt av föräldrarna.

Den 6 maj 2020 inkom en handling rubricerad ”arvskifte” som undertecknats av gode mannen. Nämnden har sedan inte vidtagit någon åtgärd gällande dödsboet sedan 2020. Gode mannen har inkommit med redogörelser gällande utfört arbete där hen uppgett att hen sett över barnets del i dödsboet som förvaltas av en jurist.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 12 kap. 9 § FB står gode män och förvaltare under överförmyndarens tillsyn. Överförmyndarens tillsynsuppdrag i de aktuella ärendena är att se till att de goda männen utför sina uppdrag som i det ena ärendet består i att bevaka barnets rätt i en skadeståndsfråga och i det andra ärendet att bevaka omyndigs rätt i dödsbo och säkerställa att den omyndige erhåller det hen har rätt till utifrån testamente och tillgångar i dödsboet. Efter att gode mannen slutfört sitt uppdrag ska denne entledigas och godmanskabet ska upphöra enligt 11 kap. 19 § FB.

I det ärende 21220 har det inte inkommit någon handling gällande ärendets fortskridande sedan december 2020. Länsstyrelsen anser att det ligger i nämndens tillsynsuppdrag att följa upp ärendet regelbundet för att tillse att gode mannen fullföljer sitt uppdrag.

I ärende 18704 vill Länsstyrelsen framför följande: Enligt 15 kap 1 § 3 st. FB ska 15 kap. FB inte tillämpas om den enskilde är ensam dödsbodelägare. Istället gäller då bestämmelserna i 13 eller 14 kap. FB. Nämnden ska då alltså inte samtycka till något arvskifte. Det ankommer dock fortfarande på nämnden att följa upp att tillgångarna i dödsboet överförs till den enskilde och att dödsboet avvecklas.

Enligt 13 kap. 14 § FB ska föräldrar före den 1 mars varje år i en årsräkning till överförmyndaren redogöra för förvaltningen under föregående år av egendom som avses i 13 kap. 2 § FB samt sådan egendom som omfattas av samtycke enligt 13 kap. 10 § FB. Årsräkningen skall avges på heder och samvete. I det aktuella ärendet har nämnden inte följt upp att tillgångarna överförts den omyndige och inte heller begärt in redovisning enligt 13 kap. 14 § FB.

Länsstyrelsen anser att nämnden borde ha uppmärksammat ärendena och vidtagit erforderliga åtgärder och riktar därför kritik mot nämndens bristfälliga hantering.

Aktgranskning utan kritik

Korrigerigering av årsräkningar

Sammanfattning av granskningen

I flera akter noterade Länsstyrelsen att nämnden gjort stora korrigeringar i inkomna årsräkningar.

I akt 20905 gällande ett godmanskabet enligt 11 kap. 4 § FB noterade Länsstyrelsen följande.

Årsräkningen avseende år 2022 inkom den 25 januari 2023. Gode mannen har i årsräkningen redovisat 153 391 kronor som huvudmannens inkomster. Den uppgiften har ändrats av granskare till 144 574 kronor. De redovisade utgifterna uppgår till 155 738 kronor. Detta har korrigerats av granskare till 144 388 kronor. Även utgående saldo på ett av huvudmannens bankkonton har korrigerats. Korrigeringarna kommunicerades inte på något sätt till gode mannen. Årsräkningen granskade utan anmärkning med vidtagen korrigering den 8 februari 2023.

I akt 6617 gällande ett förvaltarskap har nämnden i årsräkningen för år 2021 korrigerat både inkomster och utgifter med över 20 000 kronor under båda sektionerna. Nämnden har inte kommunicerat korrigeringarna till förvaltaren på något sätt.

Länsstyrelsens bedömning

Förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet står enligt 12 kap. 9 § FB under överförmyndarens tillsyn och överförmyndaren ska enligt 16 kap. 3 § st. 1 FB granska deras verksamhet med ledning av de förteckningar, årsräkningar, sluträkningar samt andra handlingar och uppgifter angående förvaltningen som har lämnats. Granskningen av bl.a. årsräkningar utgör därför en central del av överförmyndarens tillsyn över ställföreträdare.

Justitieombudsmannen har i beslut den 8 december 2009 (dnr 5955-2009) uttalat bl.a. följande angående en överförmyndares granskning av förteckningar och årsräkningar.

”[...] Om för stora ändringar görs utan medverkan av ställföreträdaren är det risk att straff- och skadeståndsansvaret urholkas. Det är i dessa fall bättre att ställföreträdaren ombeds att ge in en skriftlig komplettering.”

Länsstyrelsen vill framhålla följande. Om överförmyndaren vid granskning av t.ex. en årsräkning finner att den är allt för bristfälligt ifylld bör överförmyndaren i första hand begära att ställföreträdaren kompletterar årsräkningen. Det är ställföreträdaren, inte överförmyndaren, som ska upprätta årsräkningen. Ett alternativ vid korrigering av årsräkning är att återsända de korrigerade uppgifterna till ställföreträdaren för överseende, låta denne ta ställning till uppgifterna och vid godkännande underteckna dem på heder och samvete. Om en ställföreträdare inte klarar av att upprätta årsräkningen kan det också finnas anledning för nämnden att överväga andra åtgärder, t.ex. att granska årsräkningen med anmärkning eller pröva frågan om personen är lämplig att inneha uppdraget.

Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över sina rutiner i detta avseende.

Motivering av beslut

Sammanfattning av granskningen

I flera ärenden, bland annat 20905, 22823 och 4746 noterade Länsstyrelsen att de arvodesbeslut nämnden upprättat i ärendena 2023 innehöll texten ”Motivering: arvodet anses skäligt.”. Besluten innehöll i övrigt ingen hänvisning till den bestämmelsen som legat till grund för beslutet eller övrig motivering till nämndens ställningstagande. I ärende 4746 beslutade nämnden den 16 mars 2023 att lämna tillstånd för uttag från huvudmannens överförmyndarspärade konto. Av uttagstillståndet framgår endast att uttaget avser ”löpande utgifter”. Tillståndet innehåller ingen motivering eller lagrum.

Länsstyrelsens bedömning

Bestämmelsen i 32 § förvaltningslagen (2017:900) (FL) anger att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt, förutom i vissa undantagssituationer, ska innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. I förarbetet till bestämmelsen framgår att motiveringsskyldigheten i praktiken gäller för alla beslut som är överklagbara och att undantagsregeln ska tolkas snävt. För att det kunna göras undantag krävs att det för myndigheten, vid en objektiv bedömning, ska i princip framstå som självklart att någon motivering inte är behövlig. Se prop. 2016/17:180 sida 186 ff.

Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se till att även arvodesbeslut och uttagstillstånd innehåller tillämpliga lagrum och en motivering (se 32 § FL).

Hur omfattande en motivering behöver vara får bedömas utifrån vilken typ av beslut som det rör sig om. I enklare beslut torde motiveringen enligt Länsstyrelsens mening i kunna vara relativt kortfattad.

Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över sina rutiner i detta avseende.

Notering om verkställd granskning

Sammanfattning av granskningen

I akt 21192 gällande en särskilt förordnad vårdnadshavare noterade Länsstyrelsen följande.

Årsräkningarna avseende år 2020 och år 2021 samt sluträkning avseende perioden 1 januari-3 februari 2022 är granskade enligt dagboken i akten. På redovisningshandlingarna saknas dock noteringar om att granskning är genomförd.

Nämnden uppgav i ett yttrande att de aktuella årsräkningarna granskats digitalt och att det är på de utskrivna versionerna av årsräkningarna det inte framgår om årsräkningen granskats. Nämnden har nu ett nytt digitalt redovisningssystem där det syns även på utskriften att den är granskad.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 16 kap. 4 § ska överförmyndaren göra anteckning om verkställd granskning på förteckningar, årsräkningar, sluträkningar och handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§. Av de anteckningar som överförmyndaren ska göra bör framgå när granskningen ägt rum. Om granskningen inte föranlett någon anmärkning bör det anges.

Om en årsräkning granskas med anmärkning av överförmyndaren ska anteckning om anmärkningen göras på den granskade handlingen, se 16 kap. 5 § FB.

Länsstyrelsen vill understryka att det alltid ska göras en notering om att en redovisningshandling är granskad på själva handlingen och ser positivt på den förändring nämnden gjort i detta avseende.

Uppföljning försäkringsutbetalning till omyndig

Sammanfattning av granskningen

I akt 8731 gällande ett förmynderskap noterade Länsstyrelsen följande.

Barnet i ärendet har mottagit över åtta prisbasbelopp genom en försäkringsutbetalning. Pengarna har betalats ut till ett överförmyndarspärtrat konto. Den 23 mars 2020 skrev nämnden till förmyndaren med anledning av att det inkommit en ansökan om att få ta ut barnets pengar för placering en fond. Nämnden informerade förmyndaren om att placeringen inte kräver samtycke men att förmyndaren ska skicka in underlag som visar att placeringen är genomförd och att medlen är spärrade för uttag senast den 22 april 2020.

Av en årssammanställning i akten daterad 2021-12-31 framgår att barnet äger andelar i en fond för ca 825 000 kronor. Det framgår inte av sammanställningen om medlen är spärrade för uttag. Nämnden tillskrev då banken om att det bör framgå att kontot ska vara spärrat. På årsräkningen avseende år 2021 framgår det inte att nämnden vidare kontrollerat att kontot är överförmyndarspärrat och ingen övrig uppföljning har gjorts.

Länsstyrelsens bedömning

Då föräldrar är förmyndare gäller 13 kap. FB vid förvaltningen och överförmyndarspärrar regleras i 13 kap. 8 § FB. En överförmyndarspärr innebär att överförmyndaren behöver ge sitt samtycke till att ställföreträdaren, i detta fall förmyndaren, ska göra ett uttag från kontot. Enligt bestämmelsen får pengar som har satts in hos bank eller kreditmarknadsföretag enligt 16 kap. 11 § eller med uppgift till banken eller kreditmarknadsföretaget om att de ska stå under särskild överförmyndarkontroll inte tas ut utan överförmyndarens samtycke. Det rör sig exempelvis om arv och försäkringsutbetalningar. Övriga tillgångar har föräldrar möjlighet att lyfta från konton utan samtycke från överförmyndaren.

I Länsstyrelsernas nationella riktlinjer avseende föräldrars redovisning rekommenderas följande:

- Vid granskningen av förteckningen bör överförmyndaren kontrollera att det framgår av underlaget från banken att de konton som ska ha överförmyndarspärr också har det. Om detta även ska kontrolleras vid granskningen av varje årsräkning och sluträkning, får bedömas i varje enskilt fall.

Vad som sagts ovan gäller överförmyndarens kontroll av underlag från banken. Utöver vad som sägs i Länsstyrelsernas nationella riktlinjer rekommenderar vi att överförmyndaren genom en notering på förteckningen, årsräkningen, eller sluträkningen, alltid dokumenterar vilka konton som har överförmyndarspärr och vilka konton som inte har det. Detta gäller även i de digitala redovisningshandlingarna. Det bör även framgå i akten hur och när detta har granskats av överförmyndaren.

Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över sina rutiner gällande kontroll av överförmyndarspärr så att uppföljning görs av genomförda omplaceringar. Länsstyrelsen uppmanar också nämnden att kontrollera spärren i detta ärende.

Övrigt

Inget att notera

Rapporten har upprättats av Anton Tysklind med Lisa Wellenius som medverkande.

Bilaga:

Granskade akter

Kopia till:

Överförmyndarnämnden

Kommunfullmäktige

Kommunstyrelsen

Kommunrevisorerna

Granskade akter

Godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB

20767, 20680, 20086, 22563, 22953, 23937, 23067, 22461, 22039,
21864, 24144, 23174, 5229, 20905, 23606

Förvaltarskap

20441, 23512, 4746, 4776, 296, 22823, 6617, 23527

Förmynderskap

22514, 21220, 6707, 12327, 21192, 21107, 18704, 8731, 21787, 18608,
22622, 24036, 21961, 21960, 21962, 18188, 24334